

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ORTAÖĞRETİM
ÇAĞDAŞ TÜRK VE
DÜNYA TARİHİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI

2017

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	4
1.1. ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI	5
1.2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	7
1.3. YETERLİLİK VE BECERİLER	10
1.4. DEĞER EĞİTİMİ	13
2. ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI	17
2.1. ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI	17
2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER	18
2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	23
2.3.1. Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar	25
2.4. ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU	26
3. ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI	27
3.1. PROGRAMIN YAPISI	27
3.2. DÖRT SAATLİK PROGRAMIN ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	28
3.3. İKİ SAATLİK PROGRAMIN ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	38

Eğitim ve öğretim, çağın gereklerine uygun olarak sürekli gelişen birikim ve tecrübeler ışığında yenilenen ve bitmeyen bir süreçtir. Bireyin hayatında eğitim süreci ile meydana gelen değişimin kalıcı hâle gelmesi ve bireyin dünyadaki değişime ayak uydurabilmesi, günümüz eğitim sistemlerinin temel belirleyicileri olarak kabul edilmektedir. Eğitim süreci ile kazanılan beceriler, bireylerin hayat standartlarının gelişmesinin yanı sıra ülkelerin küresel rekabet kapasitelerine ve demokratik gelişimlerine de önemli katkılarda bulunmaktadır. Günümüzün sosyal ve ekonomik şartlarında etkin rol oynayabilecek bireyler yetiştirebilmek, eğitim sistemlerinin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ile doğrudan ilişkilendirilmektedir. Bireyin ve toplumun değişen talepleri, bilim, teknoloji, öğrenme öğretme yaklaşım, kuram ve stratejilerinde son yıllarda yapılan araştırma ve çalışmalarla gerçekleşen değişim ve gelişmeler, ulusal ve uluslararası değerlendirmelerin sonuçları, öğretim programlarının güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bakanlığımız, gerek anılan gelişmeler ve gerekse 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, öğrencilerini sorumluluk sahibi, eleştirel düşünebilen, problem çözme ve karar verme becerileri yüksek bireyler olarak hayata hazırlamak için çalışmalarını sürdürmektedir.

Yapılan çalışmalar bağlamında farklı ülkelerin son yıllarda benzer nedenlerle güncellenen öğretim programları incelenmiş, eğitim öğretim alanında yapılan akademik çalışmalara ilişkin yayınlar taranmış, nicel ve nitel araştırma teknikleri kullanılarak öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin yanı sıra üniversitelerden ve sivil toplum örgütlerinden görüşler alınmıştır. Toplanan veriler, Türkiye'nin çeşitli illerinde fiilen görev yapan öğretmen ve akademisyenlerden oluşan komisyonlarca değerlendirilerek öğretim programları güncellenmiştir. Ardından kamuoyunun görüşlerine sunulmuş, geri bildirimler doğrultusunda programlara son hâlleri verilmiştir.

Öğretim programlarıyla;

- üst düzey bilişsel becerilere (eleştirel, analitik, özgün ve yenilikçi düşünen, sorgulayan, yorum yapan vb.) sahip,
- akademik ve sosyal anlamda başarılı, öğrendiklerini önceki öğrenmeleri ve farklı disiplin alanlarıyla ilişkilendirebilen, edindiği bilgi, beceri tutum ve davranışları günlük hayatına aktarabilen, merak eden, araştıran, açık fikirli, liderlik ve girişimcilik ruhuna sahip,
- teknolojiyi etkili şekilde kullanılabilen ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilen, hızlı değişim ve gelişmelere uyum sağlayabilen,
- millî, manevi ve kültürel değerlerini özümsemiş, evrensel değerlere duyarlı, sosyal ve kültürel çeşitliliği takdir eden ve saygı duyan,
- öğrenmeye ve yeniliklere açık, öz güvenli, saygılı, dürüst, sorunlarla etkili şekilde baş edebilen, etik ilkelere uygun hareket eden, bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını bilen ve yerine getiren bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

1.1. ÖĞRENME ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Öğrencilerin ne öğrendikleri, nasıl öğrendikleriyle yakından ilişkilidir. Bu bakımdan öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerin aktarılması sürecinin etkili ve verimli bir şekilde planlanması ve yönetilmesi oldukça önemlidir. Bu sebeple etkili bir öğrenme öğretme sürecinin oluşturulması için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

Öğrenme öğretme süreci öğrenci için anlamlı ve bütünleştirici olmalıdır.

- 1) Öğrenme öğretme sürecinin anlamlı olabilmesi için, öğrencilerin bireysel farklılıkları (ilgi, öğrenme ihtiyacı, hazır bulunuşluk düzeyi, öğrenme stili vb.) tespit edilmeli, öğretim yöntem ve teknikleri belirlenirken bu farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2) Anlamlı bir öğrenme için edinilen yeni bilgilerin günlük hayatta karşılığını bulması önemlidir. Bu bakımdan öğrencilerin öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında ve farklı disiplin alanlarında nasıl kullanabileceklerini kavramalarını sağlayan etkinlik ve çalışmalar yapılandırılmalıdır. Bu, öğrencilerin öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine ve hayat boyu araştıran ve öğrenen olmalarına katkı sağlayacak, öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hâle getirecektir.
- 3) Öğrencilerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri önceki öğrenmeleri ile ilişkilendirmelerine imkân veren etkinlik ve çalışmalar tasarlanmalı ve uygulanmalıdır. Kullanılan öğrenme etkinlikleriyle öğrencilerin önceki öğrenmeleri geliştirilmeli, yanlış öğrenmeler düzeltilmeli, ilgileri çekilmeli ve öğrenciler sınıf içinde ve dışında anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik edilmelidir.

Öğrenme öğretme süreci değer odaklı olmalıdır.

- 4) Öğrenciler sınıf ortamına doğal ve içten bir merakla gelirler. Öğrenme ortamına bireysel ilgileri ve yeteneklerinin yanı sıra çeşitli kişisel ve kültürel deneyimlerini, toplumsal birikimlerini de taşırlar. Öğrenme öğretme süreci, öğrencilerin anılan bu zenginlik ve farklılıkları dikkate alınarak kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlayan, olumlu his ve deneyimler kazanmalarını destekleyen, kendilerini ve başkalarını anlamalarına yardımcı olan, açık fikirliliği ve sorgulamayı besleyen, toplumsal bilinçlerini geliştiren bir usul ve üslupla yapılandırılmalıdır.
- 5) Öğrencilerin toplumsal ve evrensel değerleri keşfetmelerine fırsat sağlayan, değerleri benimseyerek tutum ve davranışa dönüştürmelerini destekleyen bir öğrenme öğretme ortamı oluşturulmalıdır. Bu ortamda öğretmen rehber olmalı, değerler eğitiminin sınıfla sınırlı kalmaması ve kalıcı olabilmesi için sınıf, okul ve aile iş birliği çerçevesinde aktif rol üstlenmelidir.

Öğrenme öğretme süreci motive edici olmalıdır.

- 6) Öğrenme öğretme sürecinde öğretmenler ve öğrencilerin birbirini tamamlayıcı sorumluluklara sahip oldukları göz önünde bulundurulmalı, öğrenciler kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları ve öz değerlendirme yapmaları hususunda teşvik edilmelidir.
- 7) Öğrenciler bağımsız çalışmalar yapmaları, keşfettikleri yeni bilgileri, düşünce ve duygularını paylaşmaları için cesaretlendirilmelidir.
- 8) Öğrenme öğretme sürecinde kullanılan etkinlik ve çalışmalar öğrencilerin gelişimsel düzeyleriyle tutarlı olmalıdır. Ancak gerektiğinde öğretmenler öğrencilerin özgünlüklerini, sorun çözme ve araştırma becerilerini kullanmalarını gerektirecek zorlayıcı görevler yapılandırılmalıdır. Öğretmenler öğrencilerini farklı çözümler üretmeleri, başarılı problem çözücü ve araştırmacı olmak için gerektiğinde risk almaları konusunda yüreklendirmelidir.

Farklı öğretim yaklaşımları ve stratejileri bir arada ve dengeli şekilde kullanılmalıdır.

- 9) Tek bir öğrenme öğretme yaklaşımına bağlı kalınmamalıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları, süreç içerisindeki gelişimleri ve ilerlemeleri dikkate alınarak farklı ve çeşitli öğretim strateji, yöntem ve tekniklerinden yararlanılmalı, süreç içinde yapılan gözlemler doğrultusunda yeri geldiğinde bunlarda değişikliğe gidilmelidir. Farklı öğrenme stillerine hitap eden, kazanımlarda belirtilen bilgi ve becerilerle tutarlı, öğrencilerin akademik ve teknik konuları özümsemelerine yardımcı olan, ilgi ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik çeşitli öğretim stratejilerinden faydalanılması, öğrencilerin üst eğitim kurumlarında ve kariyerlerinde başarı şanslarını arttıracaktır.

Öğrenme öğretme sürecinde bilgi ve iletişim teknolojileri aktif şekilde kullanılmalıdır.

- 10) Öğrenme öğretme sürecinde mümkün olduğunca bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmalıdır. Bu teknolojilerin kullanılması öğrenme öğretme ortam ve uygulamalarını zenginleştirirken aynı zamanda öğrencilerin öğrenmesini destekleyecektir.
- 11) Dersin işlenişinde ve uygulamalarda görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, İnternet, EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Kazanımlarla ilgili belgesel, film, simülasyon vb. materyallerden yararlanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik göz önüne alınmalı ve İnternetin güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle İnternette sağlanan içeriklerde intihal yapılmaması, etik kurallara ve telif haklarına riayet edilmesi hususlarında duyarlı olunmalıdır.

1.2. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğrenme öğretme sürecinin ayrılmaz bir parçası olan ölçme ve değerlendirme uygulamaları yapılandırılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır:

- 1) Değerlendirme amacıyla kullanılacak ölçme araçları, öğretim programı kazanımlarının bilgi ve beceri boyutunun yanı sıra öğretim programıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile tutarlı olmalıdır. Ölçme araçları yapılandırılırken kazanımların ve kazanım açıklamalarının belirlediği sınırlar göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2) Ölçme ve değerlendirme uygulamaları sadece öğrenme ürününün değil, öğrencilerin öğrenme süreçlerinin de değerlendirilmesine imkân sağlayacak şekilde yapılandırılmalıdır. Sürecin her aşamasında, farklı yaklaşımlar ve yöntemler kullanılarak öğrencilerin hedeflenen bilgi, beceri ve tutumları edinip edinmedikleri farklı zamanlarda ve farklı bağlamlarda gözlemlenmeli, performansları hakkında öğrencilere yapıcı geri bildirimler sağlanmalı, öğretme stratejileri alınan değerlendirme sonuçlarına göre gözden geçirilmeli ve gerek görülürse değiştirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme çalışmaları sürekli olmalıdır (Şekil 1).

Şekil 1

- 3) Değerlendirme çalışmaları, farklı öğrenci yetenek ve beceri düzeyleri, öğrencilerin gelişimsel düzeyleri, kültür ve okul/sınıf ortamı göz önünde bulundurularak hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- 4) Bilişsel becerilerin ölçülmesinde kullanılacak olan yazılı sınavlar ve ders kitaplarında yer alan ünite ve/veya konu değerlendirme bölümlerindeki sorular hazırlanırken şu hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:
  - a. Sorular sadece konu ve kavram bilgisinin değil, üst düzey olarak adlandırılan bilişsel becerilerin (analiz etme, yorum yapma, çıkarımda bulunma, değerlendirme, sorgulama, eleştirel düşünme vb.) ölçülmesine fırsat sağlayacak şekilde hazırlanmalıdır. Yazılı sınavlarda kullanılacak madde türleri belirlenirken kazanımların temsil ettiği bilişsel beceri düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
  - b. Yazılı sınavlarda ve ders kitaplarında yer alan sorular yapılandırılırken mümkün olduğunca öncüllerden yararlanılmalıdır. Yazılı metinler (gazete ve dergi haberleri, bilimsel makaleler, okuma parçaları, örnek olaylar, analogiler vb.), görseller (fotoğraflar, resimler, çizimler, karikatürler vb.) ve grafik düzenleyiciler (kavram haritaları, zihin haritaları, şemalar vb.) öncül olarak kullanılmalıdır. Öncül olarak kullanılan yazılı metinler öğrencilerin hayatlarının tüm alanlarında ihtiyaç duyacakları okuryazarlık becerilerini edinmelerine, görseller ve grafik düzenleyiciler ise eğitim hayatlarında ve iş dünyasında sıklıkla kullanacakları uzamsal becerilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Tek bir öncüle bağlı farklı türde ve çok sayıda soruya yer verilmesi çok adımlı akıl yürütme becerilerinin edinilmesine ve geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Soruların öncülün kullanılmasını, analiz edilmesini, değerlendirilmesini veya yorumlanmasını gerektirecek şekilde oluşturulmasına dikkat edilmelidir.
  - c. Sorular öğrencilerin günlük hayatla ve diğer disiplinlerle ilişkilendirme yapmalarını, eski ve yeni bilgileri birleştirmelerini sağlamalıdır. Günlük hayata dair durumların ve materyallerin kullanıldığı öncüllere dayalı sorular, öğrencilerin çıkarım yapma becerisini ölçerken edindikleri bilgileri nerede ve/veya hangi günlük hayat durumlarında kullanabileceklerine ilişkin farkındalık geliştirmelerini sağlayacaktır.
- 5) Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin değerlendirilmesinde bireysel veya grup çalışması şeklinde düzenlenmiş performans çalışmaları ve projelerden yararlanılabilir. Bunlar yapılandırılırken verilen görevlerin, gerçek hayat durumlarıyla ve diğer disiplinlerle ilişkilendirme yapılmasına, öğrencilerin daha üst öğrenim kurumlarında ve sonraki yaşantılarında kullanabilecekleri yazılı ve sözlü iletişim, araştırma yapma, iş birliği yapma, tasarım yapma, sunum yapma, rapor hazırlama, kaynak kullanma gibi becerilerini kullanmaya ve geliştirmeye teşvik edici olmasına dikkat edilmelidir.
- 6) Psikomotor ve duyuşsal becerilerin değerlendirilmesinde ise dereceli puanlama anahtarı veya derecelendirme ölçeği şeklinde tasarlanmış gözlem formlarından yararlanılabilir. Bu formlarda

öğretim programıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen tutum ve değerlere ilişkin ölçütlere (derse katılma, saygılı davranma, iş birliği yapma, sorumluluklarını yerine getirme, nezaket kurallarına uygun iletişim kurma vb.) yer verilmelidir. Gözlem formları yıl boyunca farklı zamanlarda ve sürekli olarak kullanılmalıdır. Öğrencilerin sergilemiş oldukları tutum ve davranışlara ilişkin zamanında ve yapıcı geri bildirimler verilmeli, öğrenciler olumlu tutum sergilemeleri konusunda motive edilmelidir.

1.3. YETERLİLİK VE BECERİLER

Toplumların teknoloji çağından bilgi çağına doğru ilerlemeleri ile son yıllarda meydana gelen bilimsel, teknolojik, sosyal değişim ve gelişmeler, toplumun öğrencilerden –geleceğin bireylerinden– beklentilerini de farklılaştırmıştır. Bu gelişme ve ilerlemeler, öğrencilere temel bilgi ve becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma yapma, sorun çözme gibi bilişsel; sosyal ve kültürel katılım, girişimcilik, iletişim kurma, empati kurma gibi sosyal; öz denetim, öz güven, yaratıcılık, kararlılık, liderlik gibi kişisel yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamalar, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi tarafından 2008 tarihinde kabul edilen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi; Millî Eğitim Bakanlığınca öğrenci, öğretmen, okul, ilçe ve il gelişim seviyelerinin ülke genelinde yıllık olarak izlenmesi, değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan “Millî Eğitim Kalite Çerçevesi”; Millî Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde ulusal ve uluslararası konu uzmanlarının katkılarıyla hazırlanan, 02/01/2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi” dikkate alınarak belirlenmiştir. Yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin tanımlamaların belirlenmesinde ayrıca “21. Yüzyıl Becerileri” olarak anılan yeterlilik ve beceriler ile bunlara ilişkin açıklamalar dikkate alınmıştır.

Kazanımların işleniş sürecinde bu yeterlilik ve becerilerin kazandırılmasına ve geliştirilmesine yönelik yöntem ve tekniklerin kullanılması, etkinlik ve çalışmalara yer verilmesi, öğrencilerin bir üst öğretim kurumunda, meslek hayatlarında ve günlük hayatlarında başarılı ve üretken bireyler olmalarına katkı sağlayacaktır.

Tablo 1. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Yeterlilikler ve Bu Yeterliliklerle İlgili Bilgi, Beceri ve Tutumlar

Yeterlilikler	Yeterliliklerle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar
Ana dilde iletişim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yazılı, sözlü ve sözlü olmayan iletişim araçlarını kullanarak etkili şekilde iletişim kurma. 2. Ortamın gereklilikleri doğrultusunda iletişim kurma 3. Duygu, düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak ortama uygun ve ikna edici şekilde ifade etme. 4. Dil becerilerini olumlu ve sosyal olarak sorumlu/sağduyulu şekilde kullanma.
Yabancı dillerde iletişim	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toplumsal gelenekleri, kültürel öğeleri, dil çeşitliliğini fark etme ve takdir etme. 2. Sözlü ve yazılı mesajları anlama. 3. İhtiyaçları doğrultusunda metinler okuma, okuduğunu anlama ve metin üretme. 4. Yaşam boyu öğrenmenin parçası olarak resmi olmayan dili (günlük konuşma dilini) öğrenme. 5. Kültürel çeşitliliğe saygı duyma. 6. Dil öğrenmeye ve uluslararası iletişime merak ve ilgi duyma.
Matematik yeterliliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matematik teorilerini, ölçümleri, temel işlemleri, formülleri, gösterimleri bilme. 2. Matematik kavram ve terimlerini anlama ve kullanma. 3. Günlük hayat durumlarında karşılaşılan problemlerin çözümünde matematiksel düşünme tarzını (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunumunu (formüller, modeller, yapılar, grafikler, tablolar) kullanma. 4. Temel matematik prensiplerini ve işlemlerini günlük durumlarda (evde ve/veya işte) uygulama. 5. Matematiğe karşı olumlu tutum geliştirme.
Bilim ve teknoloji yeterliliği	<ol style="list-style-type: none"> 1. Doğal hayatı anlamak için sorular sorma ve delile dayalı sonuç çıkarma. 2. İnsan eylemlerinin sebep olduğu değişimleri kavrama. 3. Bireysel olarak doğal hayata karşı sorumluluklarını kavrama. 4. Doğal hayata ilişkin temel prensipleri, temel bilimsel kavramları, metodları, teknolojiyi, teknolojik ürünleri ve işlemleri bilme. 5. Bilim ve teknolojinin doğal hayat üzerindeki etkisini kavrama. 6. Bilimsel sorgulamanın özelliklerini kavrama. 7. Sebep sonuç ilişkisi kurma. 8. Etik ve güvenlikle ilgili konular hakkında bilgi sahibi olma.
Dijital yeterlilik	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bilgi çağı teknolojilerinin yapısını, günlük yaşam durumlarındaki (kişisel, sosyal ve iş yaşamında) rolünü ve sağladığı fırsatları kavrama. 2. Temel bilgisayar uygulamalarını (word işlemcisi, veri tabanları, bilgi depolama ve yönetme vb.) kavrama. 3. İş, boş zaman, bilgi paylaşımı, öğrenme ve araştırma için İnternet ve elektronik medyanın (e-posta vb.) fırsatlarını ve potansiyel risklerini kavrama. 4. Mevcut bilginin ve bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgulama. 5. Etkileşimli medyanın kullanımında dikkat edilmesi gereken yasal ve etik prensipleri kavrama ve sorumluluk sahibi şekilde kullanma. 6. Bilgiyi araştırma, toplama, işleme, eleştirel ve sistematik şekilde kullanma. 7. Sunulan bilgilerin güvenilirliğini sorgulama. 8. Bilgi üretmek, sunmak ve kavramak için gerekli araçları kullanma. 9. İnternet tabanlı servislere erişme, araştırma ve kullanma. 10. Bilgi çağı teknolojilerini kültürel, sosyal ve/veya profesyonel amaçlarla kullanma.
Öğrenmeyi öğrenme	<ol style="list-style-type: none"> 1. İş ya da kariyer hedefleri için gerekli yeterlilik, bilgi, beceri ve nitelikleri bilme. 2. Kendi öğrenme stratejilerini, güçlü ve zayıf yönlerini bilme. 3. Eğitim, hizmet içi eğitim, rehberlik, danışmanlık fırsatlarını araştırma. 4. Daha sonraki öğrenmeler için gerekli okuryazarlık, matematiksel beceri ve bilgi iletişim teknolojilerini kullanma becerisi edinme ve geliştirme. 5. Öğrenmesini ve kariyerini yönetme. 6. Öz disiplin ve bağımsız çalışma becerileri edinme. 7. Öğrenme sürecinin bir parçası olarak iş birlikli çalışma, heterojen gruplardan faydalanma, öğrendiklerini paylaşma. 8. Kendi öğrenmesini ve çalışmasını değerlendirme. 9. Gerek duyduğunda nasihat ve bilgi alma. 10. Kendisini motive etme ve kendisine güven duyma. 11. Problem çözme becerisi geliştirme. 12. Engel ya da değişikliklerle baş edebilme. 13. Önceki öğrenmelerinden ve deneyimlerinden yararlanma. 14. Öğrendiklerini çeşitli hayat durumlarında uygulama. 15. Öğrenme fırsatlarını arama ve değerlendirme.

Yeterlilikler	Yeterliliklerle ilgili bilgi, beceri ve tutumlar
<p>Sosyal yeterlilikler</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Farklı toplum ve çevrelerde (örneğin, iş) kabul edilen davranış kurallarını bilme. 2. Toplum ve kültürle ilgili temel kavramları bilme. 3. Kültürel çeşitliliğin farkında olma ve saygı gösterme. 4. Milli kültürel kimliğini özümseme ve diğer kültürlerle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrama. 6. Tolerans gösterme, empati kurma, dayanışma, iş birliği yapma. 7. Stresten ve çatışmalardan kaçınma. 8. Sosyoekonomik gelişmelere ve kültürler arası iletişime ilgi duyma. 9. Farklı bakış açılarına saygı duyma, ön yargıların üstesinden gelme ve uzlaşmacı bir tutum sergileme. 10. Demokrasi, adalet, eşitlik vatandaşlık, insan hakları, yerel, ulusal, uluslararası kuruluşlar hakkında bilgi sahibi olma. 11. Güncel gelişmeleri takip etme. 12. Ülkesinin tarihi ve dünya tarihi hakkında bilgi sahibi olma. 13. Toplumu ilgilendiren problemlerin çözümü ile ilgilenme. 14. Toplumsal ilişkilerde ve komşuluk ilişkilerinde yapıcı katılım sağlama. 15. Toplumsal uyumu sağlamak için paylaşılan değerleri benimseme ve bunlara saygı duyma. 16. Diğer insanların özeline saygı duyma.
<p>İnisiyatif alma ve girişimcilik</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kişisel, profesyonel ve/veya iş hayatında fırsatların farkına varma. 2. Etik değerleri benimseme. 3. Etkili sunum yapma. 4. Uzlaşmacı olma. 5. Bireysel ve grup olarak çalışma. 6. Kendi güçlü ve zayıf yönlerini tanıma ve sorgulama / değerlendirme. 7. Gereкли olduğunda risk alma. 8. Durum değerlendirmesi yapma. 9. Kişisel, sosyal ve iş hayatında inisiyatif alma ve yenilikçi düşünme. 10. Hedeflere ya da kişisel amaçlara ulaşmada kararlı olma.
<p>Kültürel farkındalık ve ifade</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Yerel, ulusal ve uluslararası kültürel mirasın farkında olma. 2. Önemli kültürel çalışmalar ve popüler kültür hakkında bilgi sahibi olma. 3. Kültürel ve dilsel çeşitliliğin farkında olma. 4. Yaşamda estetik faktörlerin önemini kavrama. 5. Sanat eserlerine ve sanat çalışmalarına değer verme ve takdir etme. 6. Kültürel yaşama katılma

1.4. DEĞER EĞİTİMİ

Bireyin ulusal ve evrensel değerlere sahip olması, değerler eğitimini edinip özümsemesine bağlıdır. Bu amaçla bireyin bilişsel olarak ahlaki değerlerin bireysel ve toplumsal hayata yapacağı olumlu etkileri fark etmesi, olumlu ve olumsuz değerleri ayırt etmesi, kuralları sorgulaması gerekir. Bu, çevresindeki sosyal problemler veya ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirmesi, eylemlerinin kendisinde ve çevresinde meydana getirdiği değişiklikleri izlemesi, eylemlerini gerekçelendirmesi, tarihî, millî ve manevi değerleri bilmesi ve benimsemesi, çevresindeki olayları anlamlandırması ve yorumlaması ile mümkündür. Bununla birlikte bireyin ahlaki değerlere önem vermesi, sahip olması ve geliştirmesi, olumlu değerlere uygun davranmaya ve değişik kültürleri tanımaya istekli olması, insanların birlikte yaşamalarını destekleyen değerleri koruma ve geliştirme konusunda sorumluluk üstlenmesi, dostça ve kardeşçe yaşamaya özen göstermesi, insanların ihtiyaçlarına duyarlı olması, duygu, düşünce ve davranışlarını kontrol edebilmesi, duyuşsal becerilerinin gelişimi ile doğrudan ilişkilidir.

Değerler; inanışlar, tarih, aile, kültür ve içinde yaşadıkları toplum tarafından şekillendirilir. Kişinin değerleri; aldığı kararları, yaptığı seçimleri, davranışlarını ve toplum içinde yaşadığı insanlar üzerindeki etkisini belirler. Okullar ve öğretim programları, sosyal davranış modelleri sağlayarak öğrencilerin değer sistemlerinin gelişiminde önemli rol oynar. Okuldaki etkinlikler aleni ya da örtük olarak öğrencilerin değerlere ilişkin bilgi ve kavrayışlarını, birey ve toplumun bir üyesi olarak belirli değerleri davranışa dönüştürmeleri için gereken becerileri geliştirmelerine yardımcı olur.

Öğretim programlarıyla öğrencilere kazandırılması hedeflenen değerler on ana başlık altında toplanmıştır (Tablo 2). Bu değerler birbirlerinden kopuk değildir ve her biri farklı bir takım değerleri de içinde barındırmaktadır.

Tablo 2. Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler ile Bunlara İlişkin Tutum ve Davranışlar

DEĞERLER	DEĞERLERLE İLİŞKİLİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR
ADALET	Adil olma Eşit davranma Paylaşma
DOSTLUK	Diğerkâmlık Güven duyma Sadık olma Vefalı olma Yardımlaşma
DÜRÜSTLÜK	Açık ve anlaşılır olma Doğru sözlü olma Etik davranma Güvenilir olma Sözünde durma
ÖZ DENETİM	Davranışlarını kontrol etme Davranışlarının sorumluluğunu alabilme Öz güven sahibi olma
SABIR	Azimli olma Tahammül etme
SAYGI	Alçakgönüllü olma Başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma Diğer insanların kişiliklerine değer verme
SEVGİ	Aile birliğine önem verme Fedakârlık yapma
SORUMLULUK	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma
VATANSEVERLİK	Çalışkan olma Dayanışma Kurallara ve kanunlara uyma Tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma Toplumunu önemseme
YARDIMSEVERLİK	Cömert olma Fedakâr olma İş birliği yapma Merhametli olma Misafirperver olma Paylaşma

Değerlerin, davranışa ve tutuma dönüştürülmesi teşvik edilmeli, öğrencilerde bu değerlere ilişkin farkındalık oluşturulmalıdır. Değerler eğitimi, eğitimin özü ve ruhudur. Ayrı bir program ya da konu alanı olarak görülmemelidir. Bu bakımdan okullar ve öğretmenler bu değerleri öğretim programlarının bütünlüyci bir parçası olarak ele almalı ve uygun yaklaşımları kullanarak öğrencilerine kazandırmalıdır. Öğrenme öğretme sürecinde değerlerin aktarılmasında, tutum ve davranışa dönüştürülmesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

Değer eğitimi, öğretim programlarındaki ifadelerden fazlasıdır.

Değerler, yalnızca öğretim programlarında yer alan ifadeler olmaktan çıkarılmalı, öğrencilere okul içinde ve dışında değerleri pratiğe dönüştürmeleri için uygun ve etkili fırsatlar sağlanmalıdır. Değer eğitimi, öğretmenlerle başlamaktadır. Öğretmen, değerlerin aktarımında model ve kolaylaştırıcı olmalıdır. Öğretmen değerleri belirlemeli, tanımlamalı ve öğrenme ortamı ile öğretim yöntem ve stratejilerini bunların aktarılmasını sağlayacak şekilde düzenlemelidir. Değer odaklı öğretim yaklaşımı, gerçek hayat durumlarını, simülasyonları ve rol oynamayı içeren deneyimsel öğrenmeye uygundur. Kavramlar, eylem ya da davranışlarla ilişkilendirilmelidir. Yardım severlik denildiğinde bunun nasıl görüldüğü hakkında da bilgi verilmelidir. Öğrencilerin kendi ve toplum değerlerini keşfetmelerine fırsat sağlanmalıdır.

Değerler, konu anlatımı şeklinde aktarılmamalı ve öğretim programı kazanımlarından kopuk olmamalıdır.

Değerler, öğrencilere kazanımların içerik boyutu (konu) ile ilişkilendirilerek aktarılmalıdır. Konudan kopuk bir şekilde verilen değerlerin özümsemesi zor olacak, anlamlılığını ve kalıcılığını yitirecektir. Öğrenme öğretme sürecinde, değerler aktarılırken konu anlatımından ziyade öğrencilerin akıl yürütme, sorgulama, araştırma, yorum yapma, ilişkilendirme ve değerlendirme becerilerini kullanabileceği çalışmalara yer verilmelidir. Öğrencilerin ahlaki ikilemlerin yer aldığı metinleri, gazete haberlerini okumalarına, çıkarımda bulunabilecekleri soruları cevaplamalarına, tartışmalarına, kendi görüş ve düşüncelerini ifade etmelerine, bu ikilemlerin bireysel ve toplumsal yaşama yansımalarını değerlendirmelerine olanak sağlayan etkinliklere yer verilmelidir.

Öğrencilerin kendilerini güvende hissedecekleri, destekleyici bir öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.

Öğrenme öğretme ortamı, öğrencilerde olumlu his ve deneyimler uyandırmalı, kendilerini anlamalarına yardımcı olmalı, sorgulamayı desteklemeli, değerleri keşfettirmeli ve değerlere ilişkin bilgileri uygulamaya dönüştürerek anlamlı kılmalıdır. Sınıfta öğrencilerin kendilerini rahat ve güvende hissetmelerini sağlamak için toplum bilincini geliştiren, karşılıklı sevgi, saygı ve güven ortamı oluşturulmalı; ön yargılı ithamlara, kaba hitaplara ve ayrımcılığa müsaade edilmemelidir.

Değerler aktarılırken bütüncül bir bakış açısı benimsenmelidir.

Toplumsal değerlerin özümsemesi ve aktarılması sadece sınıf ortamı ile sınırlandırılmamalıdır. Değer eğitiminde kapsamlı bir yaklaşım benimsenmeli, aile, okul çalışanları ve toplumdaki insanlar eğitim sürecine dâhil edilmelidir. Değerlerin aktarılmasında tek bir yöneme ve yaklaşıma bağlı kalınmamalı, farklı yöntem ve teknikler bir arada dengeli biçimde kullanılmalıdır.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

2.1. ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

İnsanlık tarihinde 20. yüzyıl; siyasi, sosyokültürel, bilimsel ve teknolojik bakımından baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı ve bu gelişmelerin dünya her köşesindeki toplumları ve devletleri etkilediği bir yüzyıl olmuştur. Öyle ki, bu yüzyılda yaşanan gelişmelerin etkileri günümüzde de devam etmektedir. Bu nedenle, günümüzde yaşanan birçok gelişmenin arka planını görebilmek için yakın geçmişe geniş bir pencereden bakılmalı ve bu süreçte kapsamlı kaynaklardan yararlanılmalıdır. Bu bağlamda ülkemizi ve toplumumuzu doğrudan ilgilendiren olaylara, yakın geçmişimizle ve coğrafyamızla ilgili konulara daha çok yer verilmesi temel bir ihtiyaçtır. Yakın tarihimizde yaşanan olaylar ve bu olayların etkileri; Türkiye'nin jeopolitik ve stratejik konumunun öneminin bölgesel ve küresel açıdan değerlendirilmesini, ulusal ve uluslararası gelişmelerin çeşitli boyutlardan okunmasını, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumlar üzerindeki etkilerinin analiz edilmesini gerekli kılmaktadır.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- 1) 20. Yüzyılın başlarından günümüze kadar dünyada ve Türkiye'de meydana gelen gelişmelere ilişkin bilgi edinmeleri,
- 2) Dünyada meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmelerin Türkiye'ye etkileri ile bu gelişmeler karşısında Türkiye'nin tavrını ve 20. yüzyılda Türkiye'nin dünyadaki rolünü anlamaları,
- 3) Kendilerini geliştirerek 21. yüzyılın gelişen ve değişen gereksinimlerine yanıt verecek bir donanım kazanmaları ve geleceğe yönelik öngörülerde bulunabilmeleri,
- 4) Küreselleşen dünyada, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel olayların çok boyutluluğunu farklı bakış açılarıyla ve karşılaştırmalı olarak değerlendirmeleri,
- 5) Millî tarih ve kültürümüz konusunda bilinçli ve duyarlı olmanın yanı sıra dünyadaki farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilen, entelektüel ve sosyal becerilere sahip bireyler olarak yetişmeleri,

- 6) Küresel dünyada meydana gelen olayların tarihsel arka planını irdeleyip / anlayıp değerlendirebilecek bir bakış açısı kazanmaları,
- 7) Son yıllarda medyada yaygınlaşan popüler tarih tartışmaları ve tarih temalı yapımların kapsamaları ile niteliklerini yorumlayabilecek beceriler kazanmaları,
- 8) Medeniyet tasavvuru geliştirerek geleceğe dönük planlar yapabilmeleri,
- 9) Dünyada yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeler ve bu gelişmelerin toplumlar üzerindeki etkileri konusunda bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır.

2.2. ALANA ÖZGÜ YETERLİLİK VE BECERİLER ¹

Tarih biliminin doğası ve tarihçilerin çalışma yöntemlerine dayanan bu beceriler; öğrencilerin tarihsel kavramlar ile geçmişteki olayları, olguları, gelişmeleri, kişileri, yerleri ve ilişkileri kendi özgün bağlamları çerçevesinde ele alıp analiz ederek kavramalarını sağlamaya yönelik kapasite ve yeterlilikleri ifade eder. Tarihsel düşünme becerileri aynı zamanda; öğrencilerin kronolojik olarak akıl yürütmelerine, geçmişteki olay ve olgular arasında neden-sonuç bağlantıları kurmalarına, sosyal yapılar, kurumlar ve siyasi teşekküllerin zaman içerisinde geçirdikleri değişimleri ile süreklilik arz eden özelliklerini kavramalarına, geçmişteki olay ve olguları güncel olay ve olgularla ilişkilendirmelerine olanak sağlamayı amaçlar. Tarihsel düşünme becerileri aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Kronolojik Düşünme Becerisi: Kronolojik düşünme tarih biliminin temelidir. Kronoloji, olayların ne zaman ve hangi sırayla meydana geldiğidir. Öğrencilerin kronoloji becerisi olmadan olaylar arasındaki ilişkileri incelemesi veya tarihteki sebep-sonuç ilişkilerini açıklaması imkânsızdır. Kronoloji, tarihsel düşünmeyi düzenleyen zihinsel bir yapı işlevi görür. Bu becerinin kazandırılmasının ön şartı gün, ay, yıl, dönem, çağ, yüzyıl vb. zaman kavramları ve takvim çeşitleri ile bunlara ait temel kavramların (MÖ, MS, yüzyıl vb.) karşılaştırmalı olarak öğretilmesidir.

Tarihsel Kavrama Becerisi: Tarihsel metinlerin en belirleyici özelliklerinden biri de tarihi olayları tutarlı bir şekilde yeniden düzene koymasındır. Bunun da ötesinde tarihsel metinler; tarihin akışı içerisinde insanların eğilimlerini, karşılaştıkları sorunları, yaşadıkları karmaşık dünyayı açıklama gücüne sahiptirler. Öğrenciler; öykü, biyografi, otobiyografi ve benzeri metinleri anlamak için bu metinleri zihinlerinde canlandırarak okuma yeteneğini geliştirmelidir. Bunu yaparken birey ve grupların niyetlerini, eğilimlerini, değer yargılarını, fikirlerini, umutlarını, şüphelerini, kararlarını, güçlü ve zayıf yanlarını göz önüne almalıdır.

¹ Burada yer alan beceri ve yeterliliklerin bir kısmı <http://www.nchs.ucla.edu/history-standards/standards-for-grades-k-4/historical-thinking-standards> adlı İnternet sitesinden özetlenerek tercüme edilmiştir.

Tarihsel metinleri kavramak ayrıca öğrencilerin tarihsel yaklaşım edinmelerini yani geçmişteki olayları yaşadığı dönemin şartları ve kavramlarıyla ele alarak o dönemi yaşayanların bakış açısıyla inceleyebilmelerini gerektirir. Bunun için öğrenciler; geçmişe ait buluntu, belge, günlük, mektup, sanat eseri, edebi ürün vb. kaynakları incelerken geçmişini bugünün kavram ve normlarıyla değerlendirmekten kaçınmayı öğrenmeli ve olayların meydana geldiği tarihsel bağlamı göz önünde bulundurmalıdırlar. Ayrıca bu önemli kazanımların ötesinde öğrenciler; tarihsel olayları yeniden açıklayan veya yorumlayan anlatıları da kavrayacak becerileri geliştirmeli, tarihsel akış içinde etkili olmuş güçler arasındaki ilişkiyi ve bu güçlerin olayların gidişatını nasıl etkilediğini analiz edebilmelidir.

Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi: Açık bir şekilde görünmeseler de geçmişteki olay ve olgular bir veya daha fazla boyutuyla birbirleriyle ilişkili olabilmektedir. Bir olayın sonuçları veya oluşturduğu etkiler, başka bir olay veya olgunun ortaya çıkmasına yol açabildiği gibi olayın yönünün veya kapsamının belirlenmesine de sebep olabilmektedir. Öğrencilerin geçmişteki olay ve olgular arasındaki ilişkileri keşfedip bu ilişkileri göz önünde bulundurarak geçmişe bakmaları tarihi bilgiyi kendi özgün bağlamında değerlendirebilmeleri açısından önem arz etmektedir. Öğrencilerin tarihsel neden-sonuçlar arasındaki ilişkileri belirlemelerine, analiz etmelerine ve değerlendirmelerine olanak sağlanması bir olayın birden fazla sebep ve sonucunun olabileceğini kavramaları açısından da önemlidir.

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi: Geçmişin her hangi bir kesiminde birden fazla gelişmenin aynı anda meydana geldiği muhakkaktır. Bunların bazıları hızla değişip dönüşürken bazılarının da uzun süreler devam ettiği görülür. Örneğin 1946 yılından itibaren Türkiye’de çok partili siyasi hayata geçilmesine rağmen aynı dönemde insanların yaşamında çok büyük değişiklikler olmamıştır. Siyasi sistemdeki bu değişim, daha uzun bir süre zarfında toplum hayatını etkilemeye devam etmiştir. Eğer öğrenciler, “1949 yılında Türkiye’de herhangi bir şey olmamıştır.” diyorlarsa bunun nedeni öğrencilerin geçmişi yalnızca bir “olaylar listesi” olarak görüyor olmalarıdır. Değişim ve sürekliliği anlamının yollarından biri sağduyumuza güvenerek hangi dönemlerde hiçbir değişim olmadığına, hangi dönemlerde sınırlı değişimler gerçekleştiğine ve/veya hangi dönemlerde önemli değişimler meydana geldiğine bakmaktır. Değişim ve süreklilik konusunda bir yargıya varmadan önce, geçmişteki iki farklı tarih arasında veya geçmişteki bir zaman ile günümüz arasında nelerin değiştiğini ya da nelerin aynı kaldığını görmemiz gerekir. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçişte yaşanan değişimler ve devam eden durumlar buna örnek olarak gösterilebilir.

Zaman içerisinde meydana gelen değişimleri bazen gelişme veya ilerleme bazen de gerileme veya bozulma olarak nitelendiririz. Tarih içerisindeki değişimlerin geçmişteki ve günümüzdeki farklı örneklerle karşılaştırılmalarına olanak sağlayan örnek olay incelemeleri, metin (mektuplar, gazete

haberleri, biyografiler vb.) ve görsel (fotoğraf, film, resim vb.) analizleri bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi: Tarihsel düşünmenin belki de hiçbir boyutu, “tarih yazmak” veya “tarih çalışmak” kadar heyecanlı ve geliştirici değildir. Tarihsel sorgulama; konu hakkındaki kanıtların yeterince zengin olduğu, olayda yer alan insanların konuşulduğu, olayla ilişkisi olan farklı bakış açıları ve farklı geçmişlere sahip insanların çıkar, inanış ve fikirlerini yansıttığı ölçüde iyi bir sorgulama türüdür. Öğrencilerin bir dokümanı, bir kaydı, arkeolojik bir kalıntıyı veya tarihsel bir mekânı incelemeleri teşvik edilir. Tarihsel sorgulamaya bir problemin tanımlanmasıyla başlanmalıdır. Metinde sunulan tarihsel anlatının kritik noktalarında sorgulama yapmak gerekmektedir. Bunun için geçmişe ait kanıtlar yardımıyla yani tarihsel dokümanlarla, tanıkların anlatımları, mektuplar, günlükler, buluntular ve fotoğraflarla çalışılmalı, tarihi mekânlara geziler düzenlenmeli ve sözlü tarih çalışmaları yapılmalıdır.

Kanıt temelli öğrenmeye dayanan bu süreçte, öğrencilerin belge veya buluntunun ait olduğu tarihsel dönem hakkındaki bilgileri ve bu konuya ilişkin ulaşabildikleri kaynaklar çok önemlidir. Öğrencilerin ellerindeki kanıtlar, ele alınan konuyla ilgili bir yargıya varmak ya da bir sonuç çıkarmak için bazen yetersiz olabilir. Boşlukları doldurmak, eldeki belgeleri değerlendirmek ve güçlü bir tarihsel anlatı oluşturmak daha kapsamlı bilgiler ve daha geniş bir bakış açısı gerektirir. Bu noktada öğrencilere çeşitli kaynak ve materyallere erişim fırsatı sağlanmalıdır. Bu süreçte öğrenciler; ellerindeki malzemeleri hem gerçek olmaları ve güvenilirlikleri açısından hem de sundukları bilgiler açısından sorgulamayı, aralarındaki benzerlikleri ve farklılıkları tespit etmeyi ve elde ettikleri bilgilerden yola çıkarak kendi tarihsel metin ya da anlatılarını oluşturmayı öğrenebilirler. Böylece öğrenciler sorgulamaya dayalı araştırmanın kendi üretkenliklerine katkısını fark edeceklerdir. Yazılı tarihin bir insan yapımı olduğunu ve dolayısıyla geçmiş hakkındaki birçok yargının geçici ve tartışılabilir olduğunu daha iyi anlayacaklardır. Öte yandan dikkatli bir araştırmanın geçmişle ilgili sorunların üzerindeki sis perdesini kaldırabileceğini ve daha önce ortaya atılmış iddiaları çürütebileceğini kavrayacaklardır. Sorgulamaya dayalı tarihsel araştırmaya etkin olarak katılan öğrenciler tarihçilerin geçmişi neden sürekli yeniden yorumladıklarını anlayacaklardır. Yeni yorumların sadece yeni bulunmuş kanıtlar doğrultusunda oluşturulmadığını, sonradan ortaya çıkan bakış açıları ışığında da oluşturulabileceğini öğreneceklerdir.

Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi: Öğrenciler tarihsel metni analitik bir bakış açısıyla inceleyebilen iyi bir tarih okuyucusu olmalıdır. Bunun için öğrencilerin; temel olguyu, doğru cevabı ve en geçerli yorumu bulma konusunda doğru bir bakış açısına sahip olmaları gerekir. Öğrencilere; “Amaca uygun okuyor muyum?”, “Öğrenmek istediğim bu mu?” gibi sorular sordurmak gerekir. Aksi takdirde öğrenciler her tarihsel metinde anlatılanların peşinen doğru ve gerçek olduğunu

düşünebilirler. Bu tür sorunlar tarih ders kitaplarının tarihî bilgiyi geleneksel olarak aktarma biçimlerinden de kaynaklanmaktadır. Bu nedenle ders kitaplarında olgular belirlenmiş bir sonuca doğru sıralı bir şekilde sunulmaktadır. Bu sorunun üstesinden gelebilmek için ele alınan her konuyla ilgili birden fazla kaynak kullanmak gerekir. Böylece öğrencinin diğer tarih dokümanlarını ve buluntularını kullanarak geçmişe ilişkin farklı yorumları ve yaklaşımları görmesi mümkün olacaktır.

Tarih genellikle “geçmişte meydana gelen olaylar” olarak tanımlanır ve tarihten bu anlaşılır. Fakat yazılı tarih, sadece geçmişte olan olaylar değil bu olayların neden ve nasıl olduğu hakkında tarihçi ile olgular arasında gerçekleşen diyalogdur. Öğrenciler, tarihçilerin metinlerini oluştururken farklı olguları kullanabileceklerini ve bu olguları farklı yorumlayabileceklerini kavramalıdır. Tarihsel inceleme veya araştırma belirli bir tarihsel konu hakkındaki iddiaları inceleyip değerlendirerek eldeki kanıtlara dayalı geçici de olsa geçerli sonuçlara ulaşmaktır.

Tarihsel analiz ve yorum yapabilmek için öğrenciler tarihsel kavrama becerilerini kullanmalıdır. Örneğin tarihî bir doküman veya metnin yazarını ya da kaynağını belirleme ve geçerliliğini değerlendirme (tarihsel kavrama becerisi) birbiriyle ihtilafli tarih metinlerini karşılaştırmanın (tarihsel analiz ve yorum becerisi) ön koşuludur. Analiz yapma, kavrama ile ilgili beceriler üzerine inşa edilerek öğrenciden tarihçinin kanıtlarının ve bu kanıtlardan yola çıkarak yaptığı yorumlarının sağlamlığını değerlendirmesi istenir. İyi yazılmış tarihsel metinler, öğrencilerin tarihte neden sonuç ilişkilerini analiz etmelerini kolaylaştırır. Böylece öğrenci; toplumsal değişimin nasıl olduğunu, insanın eğilimlerinin önemini, süreç ve çıktılar kargaşası içinde insanın amaçlarını ve bunların diğer etkenler tarafından nasıl etkilendiğini analiz edebilir.

Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi: Sorun merkezli analiz ve karar verme etkinlikleri, öğrencilerin geçmişte insanların kritik anlarda yüz yüze geldiği sorun ve ikilemlerle karşılaşmalarını sağlar. Kritik dönemlerin sorun veya konularıyla yüzleşmek, mevcut alternatifleri analiz etmek, tercih edilmemiş seçeneklerin sonuçlarının ne olacağı hakkında değerlendirmeler yapmak ve bunları tercih edilmiş çözüm yollarının sonuçlarıyla karşılaştırmak öğrencilerin bu konulara ilgisini ve katılımını artıracaktır.

Sorun merkezli analiz ve karar verme etkinliklerinin iyi seçilmesi, öğrencilerin demokratik vatandaşlık anlayışı geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Böylece öğrenci kamu yönetimi sorunlarını ve ahlaki ikilemleri tanımlar, sorunla ilgisi bulunan ve bu sorunun sonuçlarından etkilenmesi muhtemel olan kişilerin çıkar ve değer yargılarını analiz eder, bu ikilemi çözmek ve alternatif yaklaşımların sonuçlarını değerlendirmek için verileri kullanır, her yaklaşımın ahlaki boyutlarını değerlendirerek kazanç ve kayıplarını karşılaştırır. Böylece tarihsel sorun analizi bağlamında ve tarihsel belgede ortaya konan uzun vadeli sonuçlar ışığında insanların geçmişte uyguladıkları çözüm yollarını değerlendirir.

Geçmişe Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati:

Birçok öğrenci için geçmiş; bugünden tamamıyla farklı olan, kendilerinden farklı amaç, öncelik ve beklentilere sahip insanların çeşitli faaliyetlerde bulunduğu bir boyuttur. Diğer bir ifadeyle on beşinci yüzyıl Anadolu'sunda bir delikanlı veya genç kız olmak, günümüz Türkiye'sinde yaşayan, hangi modayı takip edeceğini, hangi marka cep telefonu veya ne tür özelliklere sahip bir tablet bilgisayar satın alacağını düşünen ve lise sonrasında eğitimine hangi alanda ve hangi üniversitede devam edeceği hususunda ailesiyle tartışmalara giren bir öğrenci için ne tür anlamlar ifade edebilir? Geçmişin kendi yaşantılarından bu derece uzak ve farklı olduğunu keşfetmek öğrenciler için oldukça zor ancak üstesinden gelinebilecek bir durumdur. Eğer öğrenciler geçmişteki sosyal yapıların nasıl ortaya çıktığını, bireyler ve grupların hangi değerlere, tutumlara ve inançlara sahip olduklarını ve bütün bunların insan davranışlarını nasıl etkileyip yönlendirdiklerini kavrayabilirlerse geçmiş denilen o farklı dünyanın kapılarını daha da aralayabilirler. Tarihsel empati adı verilen bu beceri sayesinde öğrenciler; tarihî olay, olgu ve durumları anlatıcıların bize aktardıkları doğru, kapsamlı ve değişmez anlatılar biçiminde değerlendirilmesiyle ortaya çıkan anakronik öğrenme tuzaklarından da kurtulabilirler. Tarihsel empati; geçmişteki insanların hayatlarını ve eylemlerini çevreleyip yönlendiren sosyal, kültürel, entelektüel ve duygusal etkenleri anlamak ve geçmiş hakkında bir çıkarım veya değerlendirme yaparken bunları hesaba katmak anlamına gelir. Tarihî bir olayın kahramanı olan insanlar tam anlamıyla birbirlerine zıt inançlara veya dünya görüşlerine dayanarak hareket etmiş olabilirler. Bu yüzden tarihsel empati, geçmişte ve günümüzde birbirlerinden farklılaşan çeşitli dünya görüşlerini, bakış açılarını ve insan faaliyetlerini anlayabilmek için de önemlidir. Her ne kadar empati kavramını içerse de tarihsel empati sadece kendimizi bir başkasının yerine koyarak onun gibi hissetmek, düşünmek ve eylemde bulunmak demek değildir. Bütün bunlara ilave olarak bugündeki bizler ile geçmişteki başkaları arasındaki birçok farklılığı bilmeyi, kavramayı ve hesaba katmayı da gerektirir.

Yukarıdaki beceri ve yeterliliklerin dışında öğretim programı öğrencilerin; geçmişten bugüne yaşanmış önemli olay, olgu ve kırılma noktalarıyla ilgili farkındalığını da geliştirmeyi hedeflemektedir. Tarih derslerinde vurgulanması gereken diğer bir husus da "tarihsel önem"dir. Tarihsel önem, geçmişî anlama ve anlamlandırma amacıyla daha önceki dönemlerde olup bitmiş olay ve durumlar arasından bize ya da bugünde yaşayanlara daha anlamlı ve kıymetli görünenleri belirleyerek onlar üzerinde yoğunlaşma demektir.

2.3. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın işlevsel bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar aşağıda sunulmuştur.

- 1) 9. sınıf Tarih dersi "Tarih ve Tarih Yazıcılığı" ünitesinde yer alan kazanımlar, tarih metodolojisi ile ilgilidir. Öğrencilerin bu ünite kazandığı bilgi ve becerileri, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersinde de kullanmaları sağlanmalıdır.
- 2) Ünite kazanımlarının sıralanışında, kronoloji temelli anlayış esas alınmıştır. Bütüncül bir bakış açısı esas alınarak hazırlanan ünite içerikleri, nedensellik ilkesi ve kronolojik sıralamaya uygun olarak değişim ve süreklilik algısı ile tarihsel anlamayı sağlayabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu bakımdan kazanımların sıralamasında değişiklik yapılmamalıdır.
- 3) Tarihin öznesinin "insan" olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak toplumsal cinsiyet rolleri dikkate alınmalı, kültür ve medeniyetlerin oluşumunda kadın ve erkeğin ortak katkısına vurgulanmalıdır.
- 4) Program uygulanırken diğer derslerin zümre öğretmenleriyle etkili bir iletişim kurulmalı ve mümkün oldukça diğer derslerle de ilişkilendirilmeler yapılmalıdır.
- 5) Öğrenciler, tarih alanında araştırma yaparken tarih biliminin araştırma yöntem ve tekniklerini, tarih bilimine ait kavramları ve tarihsel düşünme becerilerini doğru kullanma ve aktif olarak kütüphanelerden yararlanma konusunda teşvik edilmelidirler.
- 6) Öğrenciler öğretim programındaki konu ve kazanımlar doğrultusunda tarihsel metin oluşturmaları teşvik edilmeli, bu metinleri yazarken öğrencilere rehberlik yapılmalı, döneme ait adlandırmaları, tarihsel deyim ve kavramları doğru kullanmalarına özen gösterilmeli ancak öğrencilerden bir tarihçi gibi metin yazmaları beklenmemelidir.
- 7) Metinlerde verilen bilgileri açıklamak, görsel hâle getirmek ve somutlaştırmak amacıyla tarih haritalarında sunulan veriler, çeşitli grafiklerde verilen görsel veya sayısal bilgiler ve tarihsel fotoğraflar, siyasi karikatürler, temsili resimler ve mimari çizimler gibi materyaller üzerinde çalışmak tarihsel metinleri kavramayı kolaylaştıracaktır. Uygulamalarda kullanılacak metin ve görsel materyaller (resim, fotoğraf, karikatür, afiş, gazete, dergi, film, belgesel vb.) öğrenci seviyesine uygun ve pedagojik olmalıdır.
- 8) Biyografi çalışmalarında dönemin fikir, sanat, spor, müzik, edebiyat vb. alanlarında öne çıkan şahsiyetlerine yine o dönemin siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri dikkate alınarak yer verilmelidir.
- 9) Film izlemeye dayalı uygulamalarda; ders saatleri göz önünde bulundurulmalı ve dersin

- işlenişinde yalnızca kazanıma uygun olan film ve o filmde yalnızca ilgili bölümleri kullanılmalıdır.
- 10) Öğrencilerin tarihî olayları eş zamanlı olarak algılamalarını sağlamak amacıyla harita vb. materyallerden yararlanılmalıdır. Eş zamanlı tarih şeritleri hazırlanmalı, haritalar eş zamanlı tarih şeritleriyle birlikte kullanılmalıdır. Eş zamanlı tarih şeritleri; yüzyıl, konu, mekân ve kişi merkezli olarak hazırlanabilir. Harita çalışmaları, günümüz siyasi haritalarıyla dilsiz ya da döneme ait haritalarla yapılabilir.
  - 11) Ders işleniş ve uygulamaları planlanırken inceleme gezilerine önem verilmeli; tarihi mekânlara öğretmen denetiminde sanal müze ziyaretleri yapılmalı, çevre ve okul imkânları uygun ise tarihi mekân ve müze ziyaretleri yapılması sağlanmalıdır. Bu gezilerin her aşaması planlanıp çalışma kâğıtları hazırlanmalı ve değerlendirilmelidir.
  - 12) Dersin işleniş ve uygulamalarında görsel iletişim araçlarına yer verilmeli; slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, İnternet, EBA vb. etkin olarak kullanılmalıdır. Kazanımlarla ilgili belgesellerden, filmlerden vb. yararlanılmalıdır. Teknolojik araç ve gereçler kullanılırken gizlilik, bütünlük ve erişilebilirlik ilkeleri göz önüne alınmalı; İnternet'in güvenli kullanımı konusunda gerekli uyarılar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Casus yazılımlar veya kimlik bilgilerinin çalınarak kullanılmaya çalışılması gibi risklerle karşı karşıya kalmamak için güncel antivirüs yazılımları kullanma, kişisel güvenlik duvarı kullanımı, işletim sistemleri güncellemeleri gibi güvenlik önlemleri alınmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen dijital kaynakların kullanımı ile ilgili kurallara uyulmalıdır. Dijital kaynakların, özellikle İnternet'ten indirilerek kullanılan materyallerin kullanımında intihal yapılmamalı, etik kurallara, telif haklarına riayet edilmelidir.
  - 13) Öğretim materyali hazırlama ve derse hazırlıklı gelmenin, öğretmenin asli görevleri arasında olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenler, Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi ile ilgili bilgi, beceri, değer ve tutumları öğrencilerine kazandırırken sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdır. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi ve hazır bulunuşluk düzeyleri ile öğrenme stilleri gibi unsurlar göz önünde bulundurularak, kazanımlarla tutarlı öğretim materyalleri (bilgi notu, sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje, okuma parçaları vb.) hazırlanmalı ve kullanılmalıdır. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplinlerin öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır.
  - 14) Öğrenme öğretme sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınması esastır. Bu bağlamda özel eğitim gereksinimi olan öğrenciler için ihtiyaçları doğrultusunda "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)" hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Bu süreçte öğretmenler, programın yapısı ve hedeflerini göz önünde bulundurarak öğrencilerin problem çözmeleri, çeşitli iletişim yöntemlerini kullanmaları ve kendilerini rahatça ifade etmelerine olanak sağlayacak ilgi odaklı bir öğretim yaklaşımı izlemelidir.

2.3.1. Ders Kitabı Yazımında Dikkat Edilecek Hususlar

- 1) Her kazanım ifadesinde ilgili konu içeriği ana hatlarıyla verilmiştir. Kazanımlara ilişkin açıklamalarda ise ilgili konuya dair sınırlamalar ve özellikle vurgulanması gereken hususlar belirtilmiştir.
- 2) Önceki öğretim programlarıyla bu öğretim programı arasında mevcut konu benzerlikleri ders kitabı yazarını yanılgıya sevk etmemelidir. Ders kitabı yazarları kazanım ve açıklamalarının kapsam ve sınırlılıkları ile her üniteye ayrılan süreyi dikkate alarak içerik ve sunum tarzını belirlemelidir.
- 3) Konu başlıklarının belirlenmesinde, başlığın ilgili konunun bütün içeriğini kapsayacak kadar genel olmasının yanı sıra öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olmasına da özen gösterilmelidir. Kitap yazarları gerek gördüklerinde konu başlıklarının altında alt başlıklara da yer verebilirler. Ancak öğrencinin dikkatinin dağılmaması için alt başlıkların sayısı çok arttırılmamalıdır.
- 4) Ders kitabında aşağılayıcı ve düşmanlıklara zemin hazırlayan ayrıştırıcı bir dil kullanılmamalıdır.
- 5) Ders kitabı içeriği toplumsal cinsiyet eşitliği dikkate alınarak hazırlanmalıdır.
- 6) Ders kitabındaki içerik kitap yazarlarının öznel değerlendirme ve yorumlarını içermemelidir.
- 7) Konu işlenişlerinde ve kurgu metinlerde anakronizme düşülmemelidir.
- 8) Kitap yazılırken alanın temel kaynakları kullanılmalı, alana ilişkin kavram ve terimler doğru bir biçimde yazılmalıdır. Bunun yanı sıra tarihe ilgili bilimsel çalışmaların yayınlandığı güncel kaynaklardan da yararlanılmalıdır.
- 9) Ders kitabında ünite öncesinde öğrencilerin konuya ilgi ve meraklarını uyandıracak, hazır bulunuşluk düzeylerini belirlemeye yarayacak ve onların ele alınan konuyu daha önce öğrendikleri bilgilerin yanı sıra güncel gelişmelerle ilişkilendirmelerini sağlayacak hazırlık çalışmalarına yer verilmelidir.
- 10) Ders kitabında geçmişe dair belgelerin yanı sıra resim, şiir, roman, biyografi, hikâye, mit, efsane ve özlü sözlere yer verilmelidir.
- 11) Her bir ünitenin içeriğine özgü olan kavramlar ünite girişinde belirtilerek konu işlenişinin uygun aşamasında açıklanmalıdır. Ele alınan konunun anlaşılabilmesi için bilinmesi elzem olan ve aynı zamanda öğrencilerin seviyesine uygun kavramlar belirlenmelidir.
- 12) Ders kitabındaki etkinlikler öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun ve kazanımlarla tutarlı olmalıdır.
- 13) Konuların işlenişinde her bir kazanım ifadesinin vurguladığı “Tarihe Özgü Beceri ve Yeterlilikler” dikkate alınmalıdır.
- 14) Ünite sonu değerlendirme bölümlerinde dokümanlarla veya görsel unsurlarla (resim, fotoğraf, grafik, tablo vb.) desteklenmiş, düşünme becerilerini kullanmayı gerektirecek ve öğrencilerin

konuyla ilgili öğrenme düzeylerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli, açık uçlu (kısa veya uzun cevaplı) sorulara yer verilmelidir. Sorular yapılandırılırken soruların kazanımların gerektirdiği bilgi, beceri ve değerlere uygun olmalarına dikkat edilmelidir.

- 15) Ünitelerle ilişkili görsellere, okuma parçalarına, bilimsel metinlere, etkinliklere ve özlü sözlere yer verilirken millî, manevî ve evrensel değerler göz önünde bulundurulmalıdır.

2.4. ÜNİTE, KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Öğretim programında yer alan üniteler, kazanım sayıları ve bunların işlenmesine ayrılacak süre ile ders saatine oranları aşağıda sunulmuştur. (4 SAATLİK DERS İÇİN)

ÜNİTE	Kazanım Sayısı	Süre (Ders Saati)	Oran (%)
İki Küresel Savaş Arasında Dünya	7	21	14,6
İkinci Dünya Savaşı	7	28	19,4
Soğuk Savaş Dönemi	5	22	15,3
Yumuşama Dönemi ve Sonrası	6	33	22,9
Küreselleşen Dünya	7	40	27,8
TOPLAM	32	144	100

Öğretim programında yer alan üniteler, kazanım sayıları ve bunların işlenmesine ayrılacak süre ile ders saatine oranları aşağıda sunulmuştur. (2 SAATLİK DERS İÇİN)

ÜNİTE	Kazanım Sayısı	Süre (Ders Saati)	Oran (%)
İki Küresel Savaş Arasında Dünya	5	12	16,7
İkinci Dünya Savaşı	5	12	16,7
Soğuk Savaş Dönemi	5	14	19,4
Yumuşama Dönemi ve Sonrası	6	16	22,2
Küreselleşen Dünya	7	18	25
TOPLAM	28	72	100

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

3.1. PROGRAMIN YAPISI

Ünite temelli yaklaşımla hazırlanan Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı, hem 2 hem de 4 ders saati uygulanabilecek şekilde tasarlanmıştır. Programın 2 ders saati uygulanması durumunda işlenmesi öngörülen kazanım ve açıklamalar, ara kapakla ayrılarak programın arkasında belirtilmiştir.

Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi Dersi Öğretim Programı'nın ünite yapısı ve bu yapıya ilişkin açıklamaları şematik olarak sunulmuştur.

3.2. DÖRT SAATLİK PROGRAMIN ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1. ÜNİTE: İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

1.1. Birinci Dünya Savaşı'nın İkinci Dünya Savaşı'na neden olan siyasi ve ekonomik sonuçlarını değerlendirir.

- Birinci Dünya Savaşı'nın arka planında yer alan stratejik ve emperyalist rekabet vurgulanır.*
- Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında ülkelerin sınırlarında meydana gelen değişim, harita üzerinde gösterilir.*
- Birinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleştirilen Paris Barış Konferansı ve Versailles (Versay) Barış Antlaşması'na kısaca değinilir.*

1.2. SSCB'nin kurulmasının Orta Asya Türk toplumlarında meydana getirdiği değişimi örneklerle açıklar.

SSCB hâkimiyetindeki 1918 sonrası bağımsızlığını ilan eden Türk devletlerinin (Türkistan Millî Mücadeleleri ve Basmacı Hareketi, Azerbaycan, Başkurdistan) siyasal akıbetlerine ve Türk topluluklarının siyasal bağımsızlık hareketlerine değinilir.

1.3. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Orta Doğu'da ve Afrika'da manda yönetimlerinin kurulmasının siyasi sonuçlarını açıklar.

- Yirminci yüzyıldaki küresel strateji ve teorilerin Orta Doğu'ya yansımaları sonucunda Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılmasının bölgeye etkileri üzerinde durulur.*
- Savaş sırasında imzalanan Sykes Picot ve Mac Mahon Antlaşmaları'nın modern Orta Doğu'nun oluşumuna etkisine değinilir.*
- Manda, sömürge ve emperyalizm kavramları ile ilgili kavram haritası oluşturulması sağlanır.*
- İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu ve Afrika'daki sömürge politikalarına değinilir.*

1.4. Modern kara, deniz ve hava hâkimiyet teorileri ile mutlak güç arzusu arasındaki ilişkiyi açıklar.

Kara, deniz ve hava hâkimiyet teorilerine değinilerek küresel güçlerin mutlak güç olma arzusu vurgulanır.

1.5. Japonya'nın Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkmasının dünya güçler dengesine olan etkisini açıklar.

- Meiji Restorasyonu'nun Japon modernleşmesine olan etkisine değinilir.*
- Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkan Japonya'nın yayılmacı siyaseti ve bu siyasetin kıtaya etkisi üzerinde durulur.*

1.6. İki Dünya savaşı arasındaki dönemde, dünyada meydana gelen sosyal ve ekonomik gelişmeleri açıkla.

- a) 1929 Dünya Ekonomik Buhranı (Kara Perşembe) ve etkileri üzerinde durulur.
- b) Almanya’da ortaya çıkan hiper enflasyonun siyasi ve sosyal sonuçlarına (Almanya’daki siyasi kargaşa ve Hitler’in ortaya çıkış süreci) değinilir.

1.7. İki Dünya Savaşı arası dönemde dünyada meydana gelen sosyokültürel olayları ve bilimsel gelişmeleri açıkla.

- a) Sosyokültürel olaylara ve bilimsel gelişmelere öncülük eden dönemin edebiyat, sanat ve bilim insanları ile çalışmaları (John Steinbeck /Gazap Üzümleri, Picasso /Guernica ve Albert Einstein/İzafiyet Teorisi) tanıtılır.
- b) Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin askeri ve mimari alan ile sağlık alanında getirdiği yenilikler üzerinde durulur.
- c) Dünyada sinema ve radyonun propaganda aracı olarak sosyokültürel etkisine değinilir.

2. ÜNİTE: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

2.1. İki savaş arası dönemde oluşan uluslararası siyasi, ekonomik ve askeri denge ile İkinci Dünya Savaşı’nın nedenleri arasında ilişki kurar.

Almanya’nın “Hayat Sahası”, İtalya’nın “Bizim Deniz” ve Japonya’nın “Ortak Refah Alanı” politikaları ve bunlara karşı Müttefik Devletleri’n tutumlarına değinilir.

2.2. İkinci Dünya Savaşı’nın seyrini değiştiren olayların sonuçlarını siyasi ve askeri açıdan karşılaştırır.

- a) Pearl Harbor Baskını, Stalingrad Kuşatması, Normandiya Çıkarması harita üzerinden anlatılarak stratejik önemleri vurgulanır.
- b) Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan atom bombalarının yıkıcı etkilerine değinilir.

2.3. İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan insan hakları ihlallerinin sonuçlarını değerlendirir.

- a) Nazi Almanyası ile SSCB’de yaşanan insan hakları ihlallerine değinilir.
- b) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin ortaya çıkış sebepleri ve insanlığa kazandırdığı ortak insani değerleri üzerinde durulur.

2.4. İkinci Dünya Savaşı’nın siyasi ve ekonomik sonuçlarını açıkla.

- a) İki kutuplu dünya düzenini ortaya çıkaran nedenler üzerinde durulur.

- b) Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın kuruluş amacı dikkate alınarak günümüzde eleştirilmesinin gerekçeleri üzerinde durulur.
- c) İsrail Devleti'nin kuruluşu ve Orta Doğu'nun yeniden şekillenmesi ile ilgili gelişmelere yer verilir.
- ç) IMF'nin kuruluş amacına ve günümüzdeki küresel politikalara olan etkisine değinilir.

2.5. İkinci Dünya Savaşı'nın kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelere etkisini açıklar.

- a) Savaşın, askerî teknolojinin gelişimine (tank, savaş gemisi, uçak, iletişim teknolojileri) olan etkilerine değinilir.
- b) Örnekler üzerinden savaşın, sinema, edebiyat ve sanata etkisi üzerinde durulur.

2.6. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin izlediği dış politika stratejilerini açıklar.

- a) İngiltere, Fransa ve Almanya ile savaş sırasında askerî ve mali konularda yapılan iş birliğine değinilir.
- b) İkinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'nin mihver ve müttefik devletlere yönelik izlediği politikalara değinilir.
- c) Türkiye'nin savaş dışı kalma çabaları ve bu çabaların gerekçelerinin tartışılması sağlanır.

2.7. İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

- a) Harika Çocuklar Yasası ile sanata verilen öneme değinilir.
- b) Nuri Demirağ ve Vecihi Hürkuş örneği üzerinden girişimci olmanın önemi vurgulanır.
- c) Devrim Arabası üretiminin gerçekleştirilmeye çalışılmasının gerekçeleri ve sonuçları üzerinde durulur. Türkiye'nin günümüzde yerli araba üretimine yönelik çabaları Devrim Arabası girişimleriyle ilişkilendirilerek ele alınır.
- ç) Gümüş Motor A.Ş.'nin kurulma gerekçeleri ve sonuçları üzerinde durulur.
- d) Türkiye'de radyo yayınının başlaması ve radyonun sosyal hayata olan etkisine değinilir.
- e) Savaş sürecinde Türkiye'nin iç siyasetinde meydana gelen değişime değinilir.

3. ÜNİTE: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

3.1. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yeni güç dengelerinin oluşum sürecinde, meydana gelen siyasi gelişmeleri değerlendirir.

- a) İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'daki güç ilişkileri siyasal ve ekonomik güvenlik arayışları bağlamında incelenir.
- b) Berlin Buhranı'nın çıkış sebeplerine ve siyasi sonuçlarına değinilir.

- c) Avrupa bütünleşmesine yönelik olarak 1950'li yıllarda geliştirilen politikalara kısaca değinilir. Bu bağlamda Hristiyanlık ve ekonomik iş birliği temelli bir birlik kurulması fikri oluşturduğu vurgulanır.
- ç) NATO ve Varşova Paktı üyelerinin konumlarının harita üzerinde gösterilmesi sağlanır.

3.2. Asya ve Afrika'daki sömürgecilik faaliyetleri ve bağımsızlık mücadelelerinde gerçekleşen olay ve olguları açıklar.

- a) Avrupa'nın büyük güçlerine karşı Avrupa dışındaki siyasal ve ekonomik sömürgelerinin başkaldırı gerekçeleri ele alınır.
- b) Hindistan ve Pakistan'ın kuruluşunda Mahatma Gandhi ve Muhammed Ali Cinnah'ın ülkelerinin bağımsızlığı için verdikleri mücadeleye değinilir.
- c) Emperyalist devletlerin Afrika'da gerçekleştirmiş olduğu insan hakları ihlallerine, Cezayir'deki katliamlar ile Nelson Mandela örneği üzerinden değinilir.
- ç) Asya ve Afrika'da bağımsızlığını kazanan devletler harita üzerinde gösterilir.
- d) Türk Millî Mücadelesi'nin, bağımsızlık mücadelesi veren milletler üzerindeki etkisine vurgu yapılır.
- e) Sömürgecilik sonrası süreçte Afrika'da yaşanan ekonomik ve siyasi istikrarsızlığın nedenleri üzerinde durulur.

3.3. Soğuk Savaş Dönemi'nde dünyada meydana gelen ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri açıklar.

- a) Kadınların iş hayatında aktif rol almasının nedenleri üzerinde durulur.
- b) İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD'nin ekonomik uygulamalarının para piyasalarında oluşturduğu dalgalanmalar istatistikî verilerden yararlanılarak işlenir.
- c) Soğuk Savaş Dönemi'nde kent nüfusunun artması ve bu durumun sosyoekonomik sonuçlarına (metropol, banliyö, getto, varoşların oluşması) değinilir.
- ç) Dönemin sanat anlayışının kitleler üzerine etkisine, örnekler üzerinden (resim, müzik ve sinema) değinilir.
- d) Uluslararası spor organizasyonlarının önem kazanması ve bu organizasyonların devletlerarası güç mücadelesinde rekabet alanı haline gelmesi vurgulanır.
- e) Nükleer reaktörlerin kurulması, DNA'nın keşfi ve uzay çalışmalarının hız kazanması üzerinde durulur.

3.4. Soğuk Savaş Dönemi'nde Türk Dış Politikasında meydana gelen gelişmeleri sebep-sonuç ilişkisi kurarak açıklar.

- a) Truman Doktrini'nin Türkiye'deki siyasi rejimin iç ve dış tehdit algılamalarındaki değişime etkisi üzerinde durulur.

- b) İki kutuplu dünya düzeninde Türkiye'nin izlediği dış politikanın (Kore Savaşı ve Türkiye'nin NATO üyeliği) gerekçeleri üzerinde durulur.
- c) Türkiye'nin NATO'ya üyeliği sonrasında TSK'nin tehdit algısı ile TSK'deki teçhizat ve askeri sanayinde meydana gelen değişimler ele alınır.

3.5. Demokrat Parti Dönemi'nde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

- a) Toprak reformu, Demokrat Parti'nin kurulması ve çok partili hayata geçişin Türk demokrasi tarihi açısından önemi üzerinde durulur.
- b) 1946-1950 seçimlerinin Türk demokrasi tarihindeki etkileri üzerinde durulur
- c) 27 Mayıs Askerî Darbesi, darbenin arka planındaki iç/dış faktörler ile 15 Temmuz darbe girişimin benzer ve farklı yönleri ele alınır.

4. ÜNİTE: YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

4.1. Yumuşama Dönemi'nde ortaya çıkan siyasi ve askerî gelişmeleri değerlendirir.

- a) Yumuşama kavramı üzerinde durulur.
- b) Kruşçev ile Kennedy buluşmasının bloklar arası ilişkilere etkisine değinilir.
- c) Orta Doğu'da Baas Rejimleri'nin oluşumu, siyasi sonuçları ve bu sonuçların günümüze yansımaları üzerinde durulur.
- ç) Küresel aktörler ve yerel güçlerin izlediği politikalar ile bu politikaların yol açtığı bölgesel savaşlar (Küba Buhranı, Keşmir Sorunu, Vietnam Savaşı ve Afganistan'ın işgali) üzerinde durulur.
- d) Bağlantısızlar Hareketi'nin oluşum amacı üzerinde durulur.

4.2. Küresel güçlerin, enerji kaynakları üzerindeki rekabetinin Orta Doğu'daki siyasi gelişmelere etkilerini açıklar.

- a) Yumuşama Dönemi'nden günümüze dünyadaki enerji kaynaklarının dağılımı ve tüketimine değinilir.
- b) Arap-İsrail savaşlarının sebep ve sonuçları, bölgedeki ABD-SSCB rekabeti ile ilişkilendirilerek ele alınır.
- c) 1973 petrol krizinin sebep-sonuçları ve gelişmiş ekonomiler üzerindeki etkileri üzerinde durulur.
- ç) Camp David Antlaşması üzerinde durulur.
- d) İslam Konferansı Teşkilatı'nın kuruluş amacı ve İslam İşbirliği Teşkilatı'na dönüşümüne değinilir.
- e) İran-İrak Savaşı'nın ortaya çıkması ve gelişmesinde küresel güçlerin oynadığı rollere değinilir.

4.3. Yumuşama Döneminde dünyadaki ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri değerlendirir.

- a) *Bu dönemde dünya ticaret hacmindeki değişim üzerinde durulur.*
- b) *Ticaretteki arz-talep dengesinin reklamcılık sektörü üzerindeki etkisine değinilir.*
- c) *ABD'deki ırkçılık hareketine karşı tepkilere (Afro-Amerikan Sivil Hareketi, Malcolm X ve 1968 Meksika Olimpiyatları'nda Siyah Eldivenler) değinilir.*
- ç) *1968 Kuşağının ortaya çıkışı ile öğrenci ve işçi hareketlerine yer verilir.*
- d) *Dünyada toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın hakları sorunlarına değinilir.*
- e) *Sanat, spor ve müzikte uluslararası şöhrete sahip kişilerin toplumlara etkisine değinilir.*
- f) *Askeri teknolojinin gelişimi ve uzay çalışmalarının uluslararası ilişkilere etkisi üzerinde durulur.*

4.4. Yumuşama Dönemi Türk Dış Politikasını etkileyen gelişmeleri açıklar.

- a) *Türk-Amerikan ve Türk-SSCB ilişkilerine değinilir.*
- b) *Ege Adaları, Kıta Sahaneliği ve FIR Hattı ile Batı Trakya Türklerinin sorunlarının günümüzdeki Türk-Yunan ilişkilerine etkileri üzerinde durulur.*
- c) *Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında Türkiye'ye karşı uygulanan ambargonun ülke ekonomisindeki olumsuz etkileri üzerinde durularak ABD ve Avrupa devletlerinin Türkiye'ye yönelik tutumlarına değinilir.*
- ç) *Ermeni diasporasının Türkiye'ye yönelik emellerine ve diasporanın Türkiye'ye karşı izlediği politikada büyük güçlerin etkisi üzerinde durulur.*

4.5. Yumuşama Dönemi'nde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

- a) *12 Mart Askerî Muhtırası, 12 Eylül Askerî Darbesi ve bu darbenin arka planındaki iç/dış faktörlerin, Türkiye'nin siyasi ve sosyoekonomik hayatına etkileri üzerinde durulur.*
- b) *Dönemin düşünce dünyasına ilişkin farklı bakış açılarını içeren örnek metinlerden alıntılara yer verilir.*
- c) *Toplumsal ilişkilerde uzlaşma kültürünün önemi vurgulanır.*
- ç) *Türkiye'deki ekonomik sorunlara ve yurt dışına çalışmaya giden gurbetçilerin sosyoekonomik yapıya olan etkilerine değinilir.*
- d) *Beyaz Cam adı verilen televizyonun Türkiye'de yayın hayatına girmesi ve yaygınlaşmasının toplumsal hayat üzerindeki etkilerine değinilir.*
- e) *Köyden kente göçe ve beraberinde getirdiği sonuçlara değinilerek göçün sosyal hayatta meydana getirdiği değişimler vurgulanır.*

f) 1970-1980 yılları arasında kültür ve sanat alanlarında Türkiye’de meydana gelen gelişmelere kısaca değinilir.

4.6. 1980’li yıllarda Türkiye’deki iç ve dış gelişmeleri açıkla.

a) 1980-1990 döneminde Türkiye’deki ekonomik ve politik gelişmeler üzerinde kısaca durulur.

b) Siyasi alandaki liberalleşme politikaları (siyasi yasakların kaldırılması, Türk Amerikan ilişkileri ve siyasette sivilleşme) ve gerekçelerine değinilir.

c) Ertuğrul Fırkateyni ile başlayan Türk-Japon ilişkilerinin günümüze kadar olan gelişimi ele alınır.

5. ÜNİTE: KÜRESELLEŞEN DÜNYA

5.1. SSCB’nin dağılması ile Türk Cumhuriyetleri’nin kuruluşunu ilişkilendirir.

SSCB’nin dağılması ile bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetleri (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan) harita üzerinde gösterilerek Türk tarihi açısından etkileri üzerinde durulur. Türkiye ile Türk Cumhuriyetlerinin günümüzdeki ilişkileri Orta Asya, Hazar bölgesi ve Kafkasya’daki imkân ve fırsatların değerlendirilmesi açısından ele alınır.

5.2. Küreselleşme Dönemi’nde Avrupa’da meydana gelen siyasi gelişmeleri açıkla.

a) Doğu Avrupa ülkelerindeki yönetim değişikliklerine ve Doğu-Batı Almanya’nın birleşmesine değinilir.

b) AB’nin genişleme sürecine Kopenhag Kriterleri ile ilişkilendirilerek yer verilir.

c) AB’nin uluslararası politikadaki yeri ve önemine değinilir.

ç) Yugoslavya’nın dağılması, Kosova ile Bosna-Hersek’in Sırbistan tarafından işgali, işgal esnasında kültürel mirasın yok edilmesi ve Boşnaklara karşı uygulanan soykırım üzerinde durulur.

d) Küresel güçlerin ve uluslararası örgütlerin Bosna-Hersek’in işgaline karşı tutumlarına yer verilir.

5.3. Küreselleşen dünyada Orta Doğu ve Afganistan’da meydana gelen siyasi gelişmeleri ve nedenlerini açıkla.

a) Filistin meselesinin bölge politikalarının oluşumundaki rolü ve küresel güçlerin bu politikalara etkileri üzerinde durulur.

b) 1990 ve 2003 Körfez Savaşları ve Irak’ın işgali, bölgesel ve küresel ölçekte güç mücadelesi bağlamında ele alınır.

c) 11 Eylül saldırıları ile küresel terörün oluşturduğu asimetrik savaşa değinilir.

ç) ABD’nin Afganistan, Pakistan ve Sudan’a müdahale gerekçelerine değinilir.

d) Orta Doğu’daki su sorununun bölge siyasetine etkisi üzerinde durulur.

5.4. Küreselleşen dünyadaki ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri örneklerle açıklar.

- a) 1980 sonrasında ABD ve Avrupa'da uygulanan neo-liberal ekonomik politikalara ve bu politikaların dünyaya yansımalarına değinilir.
- b) Uydu ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin insan hayatına etkisi üzerinde durulur.
- c) Sağlık alanındaki gelişmelere (organ nakli, kök hücre ve DNA çalışmaları) değinilir.
- ç) Sinema endüstrisinin ve uluslararası spor organizasyonlarının küresel ekonomiye etkisine değinilir.
- d) Eğlence kültüründe meydana gelen değişim (pop, rap, hip-hop müzik tarzları, bilgisayar oyunları) üzerinde durulur.

5.5. Küreselleşen dünyada öne çıkan olay ve olguları siyasi, sosyokültürel ve teknolojik gelişmeler açısından değerlendirir.

- a) Arap Baharının arka planı, ortaya çıkış süreci, bölge devletlerine etkileri ve küresel güçlerin Arap Baharına karşı tutumları üzerinde durulur.
- b) Türkiye'nin mülteci sorununa yaklaşımı ile diğer ülkelerin bu soruna yaklaşımlarının karşılaştırılması ele alınır.
- c) Irak ve Suriye'de yaşananların örneği üzerinden bağımsızlığın bir ülke için önemi üzerinde durulur.
- ç) Dünyadaki siber tehditlere değinilir ve siber güvenlik eğitiminin önemi vurgulanır.
- d) Sosyal medyanın yükselişinin toplum üzerindeki etkisi vurgulanır.
- e) Endüstriyel ve kapitalist üretimin toplum hayatı üzerindeki etkileri (toplumların tek tipleştirilmesi ve bireysel kimlikler üzerindeki olumsuz etkileri) üzerinde durulur.
- f) Küresel terör ve asimetrik savaşların yaygınlaşmasına değinilir.
- g) Gelişen silah teknolojilerinin, kitle imha silahları ve endüstriyel üretimin neden olduğu çevre sorunlarının toplumlar üzerindeki etkilerine değinilir.

5.6. 1990 sonrası Türk Dış Politikası'ndaki gelişmeleri açıklar.

- a) Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki karşılıklı ilişkiler, stratejik amaç ve hedef farklılıkları açısından ele alınır.
- b) Bulgaristan'da yaşayan Türklerin uğradığı baskılara ve Türkiye'ye göç sürecine değinilir.
- c) Türkiye'nin; Türk Cumhuriyetleri, Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğu'da izlediği politikalar ve bu politikaların sonuçları üzerinde durulur.
- ç) Irak ve Suriye'deki siyasi-sosyal gelişmelerin bölgeye ve Türkiye'ye etkileri üzerinde durulur. Türkiye ve Avrupa Birliği ile diğer ülkelerin Irak ve Suriye'den Türkiye ve Avrupa'ya yapılan göçlere yönelik yaklaşımları ve politikaları ele alınır.

d) Başta ABD ve Rusya olmak üzere küresel güçlerin terör örgütlerinin ortaya çıkışındaki rolleri ve kendi ülkeleri dışında meydana gelen terör eylemleri (PKK, PYD ve DEAŞ terör örgütlerinin bölgedeki faaliyetleri) karşısındaki tavırları Irak ve Suriye’de yaşananlarla ilişkilendirilerek incelenir.

e) Türk Kızılayı’nın dünyanın çeşitli bölgelerinde yaptığı faaliyetlere değinilir.

5.7. 1990 sonrası Türkiye’de meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri açıkla.

a) 1990-2017 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen başlıca ekonomik gelişmeler sebep ve sonuçlarıyla ele alınır.

b) 28 Şubat postmodern darbesine neden olan iç ve dış faktörlere ile bu postmodern darbenin sonuçlarına değinilir.

c) Etnik, ideolojik ve mezhep temelli çatışmaların, toplum hayatına etkileri üzerinde durulur.

ç) 2013 gezi parkı olaylarının arkasında yer alan iç ve dış güçlerin amaç ve hedefleri ile bu olayların Türkiye’ye etkileri üzerinde durulur

d) FETÖ/PDY’nin yapısı, amaç ve hedefleri ile 17-25 Aralık 2013 ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimlerdeki rolleri ele alınır.

e) Oktay Sinanoğlu, Gazi Yaşargil, Fuat Sezgin, Aziz Sancar’ın bilim dünyasına olan katkıları üzerinde durulur.

f) Türkiye’deki bilimsel ve teknolojik gelişmelere (Türksat, Anka, Hürkuş, Göktürk, Altay vb.) kısaca değinilir.

ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI
ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI
2 DERS SAATİ

3.3. İKİ SAATLİK PROGRAMIN ÜNİTE, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

1.ÜNİTE: İKİ KÜRESEL SAVAŞ ARASINDA DÜNYA

1.1. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Orta Doğu'da ve Afrika'da manda yönetimlerinin kurulmasının siyasi sonuçlarını açıklar.

a) *Yirminci yüzyıldaki küresel strateji ve teorilerin Orta Doğu'ya yansımaları sonucunda Osmanlı Devleti'nin ortadan kaldırılmasının bölgeye etkileri üzerinde durulur.*

b) *Savaş sırasında imzalanan Sykes Picot ve Mac Mahon Antlaşmaları'nın modern Orta Doğu'nun oluşumuna etkisine değinilir.*

c) *Manda, sömürge ve emperyalizm kavramları ile ilgili kavram haritası oluşturulması sağlanır.*

ç) *İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu ve Afrika'daki sömürge politikalarına değinilir.*

1.2. Modern kara, deniz ve hava hâkimiyet teorileri ile mutlak güç arzusu arasındaki ilişkiyi açıklar.

Kara, deniz ve hava hâkimiyet teorilerine değinilerek küresel güçlerin mutlak güç olma arzusu vurgulanır.

1.3. Japonya'nın Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkmasının dünya güçler dengesine olan etkisini açıklar.

Uzak Doğu'da yeni bir güç olarak ortaya çıkan Japonya'nın yayılmacı siyaseti ve bu siyasetin kıtaya etkisi üzerinde durulur.

1.4. İki Dünya savaşı arasındaki dönemde Dünya'da meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmeleri açıklar.

Almanya'da ortaya çıkan hiper enflasyonun siyasi ve sosyal sonuçlarına (Almanya'daki siyasi kargaşa ve Hitler'in ortaya çıkış süreci) değinilir.

1.5. İki Dünya Savaşı arası dönemde dünyada meydana gelen sosyokültürel olaylar ve bilimsel gelişmeleri açıklar.

Sosyokültürel olaylara ve bilimsel gelişmelere öncülük eden dönemin edebiyat, sanat ve bilim insanları ile çalışmaları (John Steinbeck/Gazap Üzümleri, Picasso/Guernica ve Albert Einstein/İzafiyet teorisi) tanıtılır.

2. ÜNİTE: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

2.1. İki savaş arası dönemde oluşan uluslararası siyasi, ekonomik ve askeri denge ile İkinci Dünya Savaşı'nın nedenleri arasında ilişki kurar.

Almanya'nın "Hayat Sahası", İtalya'nın "Bizim Deniz" ve Japonya'nın "Ortak Refah Alanı" politikaları ve bunlara karşı Müttefik Devletleri'n tutumlarına değinilir.

2.2. İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan insan hakları ihlallerinin sonuçlarını değerlendirir.

Nazi Almanyası ile SSCB'de yaşanan insan hakları ihlallerine değinilir.

2.3. İkinci Dünya Savaşı'nın siyasi ve ekonomik sonuçlarını açıklar.

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan siyasi sınırlardaki değişim üzerinde durulur.

2.4. İkinci Dünya Savaşı'nın kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmelere etkisini açıklar.

Savaşın, askeri teknolojinin gelişimine (tank, savaş gemisi, uçak, iletişim teknolojileri) olan etkilerine değinilir.

2.5. İkinci Dünya Savaşı sürecinde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

Savaş sürecinde Türkiye'nin iç siyasetinde meydana gelen değişime değinilir.

3. ÜNİTE: SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ

3.1. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan yeni güç dengelerinin oluşum sürecinde meydana gelen siyasi gelişmeleri değerlendirir.

a) Savaş sonrası ABD ve SSCB'nin iki küresel güç olarak ortaya çıkmasının sebepleri üzerinde durulur.

b) Avrupa bütünleşmesine yönelik olarak 1950'li yıllarda geliştirilen politikalara kısaca değinilir. Bu bağlamda Hristiyanlık ve ekonomik iş birliği temelli bir birlik kurulması fikri olduğu vurgulanır.

3.2. Asya ve Afrika'daki sömürgecilik faaliyetleri ve bağımsızlık mücadelelerinde gerçekleşen olay ve olguları açıklar.

a) Hindistan ve Pakistan'ın kuruluşunda Mahatma Gandhi ve Muhammed Ali Cinnah'ın ülkelerinin bağımsızlığı için verdikleri mücadeleye değinilir.

b) Emperyalist devletlerin Afrika'da gerçekleştirmiş olduğu insan hakları ihlallerine, Cezayir'deki katliamlar ile Nelson Mandela örneği üzerinden değinilir.

3.3. Soğuk Savaş Dönemi'nde dünyada meydana gelen ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri açıklar.

- a) Kadınların iş hayatında aktif rol almasının nedenleri üzerinde durulur.*
- b) Soğuk Savaş Dönemi'nde kent nüfusunun artması ve bu durumun sosyoekonomik sonuçlarına (metropol, banliyö, getto, varoşların oluşması) değinilir.*
- c) Nükleer reaktörlerin kurulması, DNA'nın keşfi ve uzay çalışmalarının hız kazanması üzerinde durulur.*

3.4. Soğuk Savaş Dönemi'nde Türk Dış Politikası'nda meydana gelen gelişmeleri sebep-sonuç ilişkisi kurarak açıklar.

Truman Doktrini'nin Türkiye'deki siyasi rejimin iç ve dış tehdit algılamalarındaki değişime etkisi üzerinde durulur.

3.5. Demokrat Parti Dönemi'nde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

27 Mayıs Askerî Darbesi, darbenin arka planındaki iç/dış faktörler ile 15 Temmuz darbe girişimin benzer ve farklı yönleri ele alınır.

4. ÜNİTE: YUMUŞAMA DÖNEMİ VE SONRASI

4.1. Yumuşama Dönemi'nde ortaya çıkan siyasi ve askeri gelişmeleri değerlendirir.

- a) Yumuşama kavramı üzerinde durulur.*
- b) Orta Doğu'da Baas Rejimleri'nin oluşumu, siyasi sonuçları ve bu sonuçların günümüze yansımaları üzerinde durulur.*
- c) Küresel aktörler ve yerel güçlerin izlediği politikalar ile bu politikaların yol açtığı bölgesel savaşlar (Küba Buhranı, Keşmir Sorunu, Vietnam Savaşı ve Afganistan'ın işgali) üzerinde durulur.*

4.2. Küresel güçlerin, enerji kaynakları üzerindeki rekabetinin Orta Doğu'daki siyasi gelişmelere etkilerini açıklar.

- a) Yumuşama Dönemi'nden günümüze dünyadaki enerji kaynaklarının dağılımı ve tüketimine değinilir.*
- b) Arap-İsrail savaşlarının, sebep ve sonuçları bölgedeki ABD-SSCB rekabeti ile ilişkilendirilerek ele alınır.*
- c) İslam Konferansı Teşkilatı'nın kuruluş amacı ve İslam İşbirliği Teşkilatı'na dönüşümüne değinilir.*
- ç) İran-İrak Savaşı'nın sebep ve sonuçları ile küresel güçlerin bu süreçteki rollerine değinilir.*

4.3. Yumuşama Dönemi'nde dünyadaki ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri değerlendirir.

- a) ABD'deki ırkçılık hareketine karşı tepkilere (Afro-Amerikan Sivil Hareketi, Malcolm X ve 1968 Meksika Olimpiyatları'nda Siyah Eldivenler) değinilir.
- b) 1968 Kuşağının ortaya çıkışı ile öğrenci ve işçi hareketlerine yer verilir.
- c) Askerî teknolojinin gelişimi ve uzay çalışmalarının uluslararası ilişkilere etkisi üzerinde durulur.

4.4. Yumuşama Dönemi Türk Dış Politikası'nı etkileyen gelişmeleri açıklar.

- a) Türk-Amerikan ve Türk-SSCB ilişkilerine değinilir.
- b) Ege Adaları, Kıta Sahanelığı ve FIR Hattı bağlamında Türk-Yunan ilişkileri üzerinde durulur.
- c) Ermeni diasporasının Türkiye'ye yönelik emellerine ve diasporanın Türkiye'ye karşı izlediği politikada büyük güçlerin etkisi üzerinde durulur.

4.5. Yumuşama Dönemi'nde Türkiye'de meydana gelen siyasi, ekonomik ve sosyokültürel gelişmeleri değerlendirir.

12 Mart Askerî Muhtırası, 12 Eylül Askerî Darbesi ve bu darbenin arka planındaki iç/dış faktörlerin Türkiye'nin siyasi ve sosyoekonomik hayatına etkileri üzerinde durulur.

4.6. 1980'li yıllarda Türkiye'deki iç ve dış gelişmeleri açıklar.

Siyasi alandaki liberalleşme politikaları (siyasi yasakların kaldırılması, Türk Amerikan ilişkileri ve siyasette sivilleşme) ve gerekçelerine değinilir.

5. ÜNİTE: KÜRESELLEŞEN DÜNYA

5.1. SSCB'nin dağılması ile Türk Cumhuriyetleri'nin kuruluşunu ilişkilendirir.

SSCB'nin dağılması ile bağımsızlığını kazanan Türk cumhuriyetleri (Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan) harita üzerinde gösterilerek Türk tarihi açısından etkileri üzerinde durulur. Türkiye ile Türk Cumhuriyetlerinin günümüzdeki ilişkileri Orta Asya, Hazar bölgesi ve Kafkasya'daki imkân ve fırsatların değerlendirilmesi açısından ele alınır.

5.2. Küreselleşme Dönemi'nde Avrupa'da meydana gelen siyasi gelişmeleri açıklar.

- a) AB'nin genişleme sürecine Kopenhag Kriterleri ile ilişkilendirilerek yer verilir.
- b) Yugoslavya'nın dağılması, Kosova ile Bosna-Hersek'in Sırbistan tarafından işgali, işgal esnasında kültürel mirasın yok edilmesi ve Boşnaklara karşı uygulanan soykırım üzerinde durulur.
- c) Küresel güçlerin ve uluslararası örgütlerin Bosna-Hersek'in işgaline karşı tutumlarına yer verilir.

5.3. Küreselleşen dünyada Orta Doğu ve Afganistan'da meydana gelen siyasi gelişmeleri ve nedenlerini açıklar.

- a) Filistin meselesinin bölge politikalarının oluşumundaki rolü ve küresel güçlerin bu politikalara etkileri üzerinde durulur.
- b) 1990 ve 2003 Körfez Savaşları ve Irak'ın işgali, bölgesel ve küresel ölçekte güç mücadelesi bağlamında ele alınır.

5.4. Küreselleşen dünyadaki ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri örneklerle açıklar.

- a) 1980 sonrasında ABD ve Avrupa'da uygulanan neo-liberal ekonomik politikalara ve bu politikaların dünyaya yansımalarına değinilir.
- b) Uydu ve iletişim teknolojisindeki gelişmelerin insan hayatına etkisi üzerinde durulur.
- c) Sağlık alanındaki gelişmelere (organ nakli, kök hücre ve DNA çalışmaları) değinilir.

5.5. Küreselleşen dünyada öne çıkan olay ve olguları siyasi, sosyokültürel ve teknolojik gelişmeler açısından değerlendirir.

- a) Irak ve Suriye'de yaşananların örneği üzerinden bağımsızlığın bir ülke için önemi üzerinde durulur.
- b) Dünyadaki siber tehditlere değinilir ve siber güvenlik eğitiminin önemi vurgulanır.
- c) Sosyal medyanın yükselişinin toplum üzerindeki etkisi vurgulanır.

5.6. 1990 sonrası Türk Dış Politikası'ndaki gelişmeleri açıklar.

- a) Türkiye'nin Türk Cumhuriyetleri, Kafkaslar, Balkanlar ve Orta Doğu'da izlediği politikalar ve bu politikaların sonuçları üzerinde durulur.
- b) Irak ve Suriye'deki siyasi-sosyal gelişmelerin bölgeye ve Türkiye'ye etkileri üzerinde durulur. Türkiye ve Avrupa Birliği ile diğer ülkelerin Irak ve Suriye'den Türkiye ve Avrupa'ya yapılan göçlere yönelik yaklaşımları ve politikaları ele alınır.
- c) Başta ABD ve Rusya olmak üzere küresel güçlerin terör örgütlerinin ortaya çıkışındaki rolleri ve kendi ülkeleri dışında meydana gelen terör eylemleri (PKK, PYD ve DEAŞ terör örgütlerinin bölgedeki faaliyetleri) karşısındaki tavırları Irak ve Suriye'de yaşananlarla ilişkilendirilerek incelenir.

5.7. 1990 sonrası Türkiye’de meydana gelen siyasi, ekonomik, sosyokültürel ve bilimsel gelişmeleri açıkla.

- a) 1990-2017 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen başlıca ekonomik gelişmelere kısaca değinilir.
- b) 2013 gezi parkı olaylarının arkasında yer alan iç ve dış güçlerin amaç ve hedefleri ile bu olayların Türkiye’ye etkileri üzerinde durulur
- c) FETÖ/PDY’nin yapısı, amaç ve hedefleri ile 17-25 Aralık 2013 ve 15 Temmuz 2016 darbe girişimlerdeki rolleri ele alınır.
- ç) Türkiye’deki bilimsel ve teknolojik gelişmelere (Türksat, Anka, Hürkuş, Göktürk, Altay vb.) kısaca değinilir.

